

Jaar 1848

AARDRIJKSKUNDIG
WOORDENBOEK

DER

NEDERLANDEN,

BIJENGEBRACHT

DOOR

A. J. van der Aa,

onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden.

ELFDE DEEL.

T. V.

**Te Gorinchem, bij
JACOBUS NOORDUYN.**

Vorden 1848

Vorden, gemeente in het Graafschap Zutphen, provincie Gelderland, arrondissement Zutphen, kanton Lochem (3k,d.,9m.k., 3s.d.); palende Noord aan Warnsveld, Laren en Lochem, Oost aan Laren en Ruurlo, Zuid aan Hengelo, West aan Warnsveld.

Deze gemeente bevat het **dorp Vorden**, benevens de buurschappen **Delden, Linde. Mossel en Veldwijk**; en de landgoederen het Addink, den Bramel, den Bult, de Decanije, het Enserinck, Hackfort, de Hakkerij, het Kiefskamp, het Medler, het Onstein, het Selsham, het Venhorstink, het Huis-te-Vorden, het Vroessink, de Wiersse en den Wildenborgh: beslaat eene oppervlakte, volgens het kadaster, van 5729 binder, 38 v. r. 75 v. ell., waaronder 5520 bunder, 72 v. r. 8 v. ell. Belstbaar land; telt 411 huizen, bewoond door 192 huisgezinnen, uitmakende eene bevolking van 2000 inwoners., die meest in landbouw, vee- en houtteelt hun bestaan vinden. Men vindt er ook zeer goed oer of ijzererts. Deze gemeente is eene der eerste geweest, welke ten gevolge het dekreet van 10 Mei 1810, tot de verdeeling der markegronden is overgegaan, welke verdeeling bij voortduring eenen allergunstigen invloed op de welvaart der ingezetenen uitoefent. Men heeft twee water en twee windkorenmolens, van welke laatste er een tevens tot olie en houtzaagmolen is ingerigt.

Geloofsleer

De Hervormden, die er 2500 in getal zijn, maken met Buurschap Wichmond eene gemeente uit, welke 2800 zielen, onder welke 1000 Ledematen, telt, en tot de klass. en ring Zutphen behoort. de eerste die in in deze gemeente het leraar ambt heeft waargenomen, is geweest Andeas Warensing, die in 1604 opgevolgd werd door Zacharias Wolfius. Het beroep geschiedt door den kerkeraad.

De R.K., die er 390 in getal zijn, maken, wat 320 er van betreft, met die uiteen gedeelte der burgerlijke Gemeente Laren, Lochem en Hengelo, eene statie uit, welke door eenen Pastoor bediend wordt, en ruim 590 zielen, onder welke 370 Kommunikanten, telt. De overige behoren tot de statie Baak.

De 14 Isr., die er wonen, behoren tot de bijkerk te Hengelo.

Men heeft in deze gemeente twee scholen, als eene te Vorden en eene te Linde, welke gezamenlijk gemiddeld door een getal van 300 kinderen bezocht wordt. Het dorp Vorden ligt 2 uur en zuid Oost van Zutphen en 2 uur Zuid West van Lochem, aan de Vordensche beek en den straatweg van Zutphen naar de Pruisische grenzen. Men telt er in de kom van het dorp 98 hectare en 650 inwoners.

De Hervormde kerk, welke vóór de Reformatie waarschijnlijk aan den Heilige Antonius was toegewijd, staat in het dorp, en was in 1121 eene kapel, die door Godebaldus, den vier en twintigsten Bisschop van Utrecht, aan St. Pieterskapel te Utrecht geschonken werd. Zij komt reeds in 1377 als parochiekerk voor.

Het regt van voorstelling van den Pastoor was, volgens sommigen, aan het kapittel van Zutphen, volgens anderen aan den Graaf van Zutphen. In deze kerk, die voor de Reformatie zeer rijk moet geweest zijn, waren drie vikarijen, eene welke voorkomt onde de naam van die vikarij te Vorden, die Decanie genoemd: de vikarij van de Heilige Catharina, en die van den Heilige Antonius, welke later bij het kosterschap is gevoegd, om de inkomsten daar van die te gering waren te verbeteren.

De kerk te Vorden, in het jaar 1832 vergroot, is een fraai oud gebouw, met een kostbaar orgel voorzien, waartoe de aanzienlijke kosten door de gemeente zelve gedragen zijn, en is voorzien van eenen vrij hoogen spitsen toren. In het jaar 1817 sloeg den bliksem in den toren, zonder groot nadeel te veroorzaken, doordien de brand spoedig gebluscht was; ten gevolge daarvan is er nog in dat zelfde jaar een afleider geplaatst.

De R.K. kerk, aan den Heilige Antonius toegewijd, staat op St. Antoniuskamp, in de buurschap Mossel, en is in 1834 gebouwd, zij heeft eenen kleinen toren, en is van een orgel en één altaar voorzien.

Binnen de palen van de parochie, en wel te Hackfort, stond vroeger eene kapel, in welke eene vikarij was gesticht ter eere van de Heilige Maagd Maria, en de elfduizend Martelaressen. Ook heeft er voorheen te Linde eene kapel gestaan. Zie dat woord.

De dorpsschool wordt gemiddeld door een getal van 24 leerlingen bezocht. Op de 1828 aangelegde begraafplaats in de Nederduitschr Dichter Antony Christiaan Staring begraven, de in gang heeft de volgende regels van den Dichter tot opschrift.

***Uit de nacht rijst morgenrood:
Het leven uit de dood.***

Ook is er een **Departement der Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen**, hetwelk in 1818 is opgericht, en ruim 50 leden telt. Uitvloeiselen daarvan zijn; eene spaarbank, waarvan de staat zeer gunstig is; eene niet onaanzienlijke lees bibliotheek; eene zang-, teeken- en herhalingschool, die zeer doelmatig werkt en door 60 leerlingen bezocht wordt, en een schoolfonds, waaruit minvermogende, doch uit geene armenkassen trekkende ouders, voor hunne kinderen van de betaling der schoolgelden worden vrij gehouden.

Vorden is de geboorteplaats van Henricus Vordenus (Hendrik van Vorden).
† 31 December 1629 als Deken van St. Lebuinus te Deventer en van St. Plechelmus te Oldenzaal, na eerst hoogleraar in de Godgeleerdheid te Keulen te zijn geweest. De kermis valt in op Zondag en daarop volgenden Woensdag na Pinksteren.

Vorden (het huis-te, adellijk huis in het graafschap Zutphen, arrondissement en 2 uur Zuid Oost van Zutphen, kanton en 2 uur Zuid Westen van Lochem, gemeente en 10 minuten Oost van Vorden.

Dit adellijk huis is een zeer oud gebouw, dat reeds voorkomt in eenen zoenbrief van 1372, waarin aan Berend van Vorden met zijne huisvrouw en goeden te Vorden veiligheid beloofd werd. In 1574 trokken de stadsregering en gezworene gemeente van Deventer, vergezeld van een aanzienlijk getal burgers en stadsschutters, met zich voerende verscheidene donrebussen, derwaarts en verwoesten het geheele huis. Doch het moet spoedig daarna weder zijn opgebouwd, althans het draagt nog alle merkteekenen van hoogen ouderdom bijzonder in zijne zeer zware muren. In 1583 was er nog garnizoen, verdeijling van Ruiteren en Knegten.

Dit goed, hetwel met de daartoe behoorende gronden, eene oppervlakte van 390 bunder. 33 v. r 41 v. ell, bevat 2 molens en 19 onderhoorige gebouwen, en is zoo ver men kan nagaan nooit verkocht; althans zeker niet sedert 1371.

Eigenaren

In 1359 vindt men Jan van Vorden, in 1367 Liesbeth van Vorden, moeder van Berend van Vorden, welke laatste nog in 1387 leefde, doch in 1401 overleden was, want toen werd Jacob van Hackfort beleend. Deze en ook zijn kleinzoon van den zelfden naam bezaten Vorden, Hackfort, Baak, Medler en Wierze waarvan bij magescheid van 1504 tusschen zijne beide zonen, Vorden aan den oudsten, Hendrick van Hackfort en Hackfort aan den tweeden zoon, Berend van Hackfort toegedeeld. Uit het geslacht van Hackfort ging Vorden in 1550, door huwelijk van Henrica van Hackfort met Haye Ripperda in dat van Ripperda over, waaruit het steeds bij erfenis, in 1725, in dat van Ghent, in 1768 in dat van Tork, in 1771 in dat van Rechteren en 1794 in dat van Van den Borch overging, welke het laatste het nog bezit.

Zijnde het huis thans eigendom van den Heer Arend Baron van der Borch van Vorden, lid van de Ridderschap en Staten der provincie Gelderland enz.

Het Wapen van dit goed bestaat in een zilver schild, met geblokt kruis van sabel.

Vordensche-Beek (De), beek in het graafschap Zutphen, provincie Gelderland.

Deze beek ontstaat uit de buurschap Vragender, oostwaarts van Lichtenvoorde, uit de zamenvloeiing van onderscheidende beekjes, die afzonderlijk des zomers droog zijn: in de buurschap Zieuwent treedt zij in de gemeente Ruurlo, en loopt daar, onder de naam Molenbeek, gedeeltelijk door onbebouwde gronden van het Ruurlosche-broek; vervolgens in de gemeente Vorden getreden, neemt zij de Hissinkbeek en andere beken op, en wordt bij den huize Hackfort Hackfortsche-Beek genoemd; eindelijk doorsnijdt zij een gedeelte van de gemeente Warnsveld en stort het zich daar, onder de naam Zwarte-Water, in den IJssel.